

PODRĘCZNIK AKADEMICKI

Janina Wyczesany

OLIGOFRENOPEDAGOGIKA

IMPULS

Janina Wyczęsany

Oligofrenopedagogika

Wybrane zagadnienia
pedagogiki upośledzonych umysłowo

Oligofrenopedagogika

Wybrane zagadnienia
pedagogiki upośledzonych umysłowo

Spis treści

Janina Wyczesany

Oligofrenopedagogika

Wybrane zagadnienia
pedagogiki upośledzonych umysłowo

Oficina Wydawnicza „Impuls”
Kraków 1998

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998

Redakcja
Wojciech Śliwerski

Projekt okładki
Adam Hanuszkiewicz

Korekta
Zespół

ks 2 145761

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
31-141 Kraków, ul. Krowoderska 21/3
tel. (0-12) 422-41-80, fax: (0-12) 422-59-47
Wydanie I. Kraków 1998
Skład i łamanie: „Edycja”, Kraków, pl. Matejki 8

ISBN 83-86994-47-9

K. 420

Spis treści

WSTĘP	9
CZEŚĆ I — WPROWADZENIE DO OLIGOFRENOPELAGOGIKI	11
Przedmiot, cele i zadania oligofrenopedagogiki	13
Pojęcie upośledzenia umysłowego, kryteria, klasyfikacje i wskaźniki	19
Kryteria i klasyfikacje upośledzeń umysłowych	24
Upośledzenie umysłowe lekkie	31
Upośledzenie umysłowe umiarkowane i znaczne	37
Wskaźniki występowania upośledzenia umysłowego	39
Czynniki etiologiczne upośledzenia umysłowego	39
Podstawowe założenia pracy rewalidacyjnej z upośledzonymi umysłowo, zasady rewalidacji	46
Orzecznictwo, poradnictwo i kwalifikowanie dzieci upośledzonych umysłowo do szkół i placówek specjalnych	52
Zakres badań w oligofrenopedagogice	62
Bibliografia	64
CZEŚĆ II — ROZWÓJ OPIEKI I SZKOLNICTWA SPECJALNEGO DLA OSÓB UPOŚLEDZONYCH UMYŚLOWO W POLSCE	69
Rys historyczny	71
Okres międzywojenny w Polsce	73
Okres po II wojnie światowej	79
Placówki rewalidacyjne dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim	84

↳ Szkoła specjalna, jej cele i zadania w systemie oświaty...	84
- Organizacja pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkołach podstawowych specjalnych, zasadniczych zawodowych specjalnych... .	87
↳ Klasy specjalne dla dzieci upośledzonych umysłowo przy szkołach podstawowych	91
↳ Szkoły zawodowe specjalne	99
↳ Nauczanie indywidualne w środowisku rodzinnym	108
↳ Placówki rewalidacyjne dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim	113
Wczesna interwencja	115
Przedszkola specjalne	125
↳ Szkoły podstawowe dla upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym i znacznym, tzw. „szkoły życia”	130
Cele i zadania „Szkoły życia”	131
Organizacja placówki	132
Dzienne ośrodki usprawnienia	135
Zespoły przygotowania do pracy	137
Zakłady pracy chronionej	138
↳ Domy opieki społecznej dla dzieci upośledzonych umysłowo . .	141
Integracja upośledzonych umysłowo w społeczeństwie	149
Problemy psychospołeczne rodziny dziecka upośledzonego umysłowo	155
Rola nauczyciela-wychowawcy wobec problemów edukacji osób upośledzonych umysłowo	161
Bibliografia	167
CZĘŚĆ III — ROZWÓJ OPIEKI I EDUKACJI SPECJALNEJ W NIEKTÓRYCH KRAJACH EUROPEJSKICH	173
Rozwój szkolnictwa specjalnego dla osób upośledzonych umysłowo we Francji	175
Szkolnictwo specjalne dla osób upośledzonych umysłowo w Belgii .	189
Organizacje przychodzące z pomocą osobom upośledzonym umysłowo	195
Bibliografia	203
DODATEK	207
1. Rozporządzenie [...] w sprawie organizacji i zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz innych publicznych poradni specjalistycznych	207
2. Zarządzenie [...] w sprawie organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, ich kształcenia w ogólnodostępnych i integracyjnych	

---

publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz organizacji i kształcenia specjalnego	215
3. Ramowy statut publicznego przedszkola specjalnego	222
4. Ramowy statut publicznej szkoły specjalnej	226
5. Zarządzenie [...] w sprawie zasad udzielania uczniom pomocy psychologicznej i pedagogicznej	236
6. Zarządzenie [...] zmieniające zarządzenie w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach publicznych dla dzieci i młodzieży...	240
7. Założenia organizacyjne warsztatu terapii zajęciowej...	243
8. Rozporządzenie [...] w sprawie zasad organizowania zajęć dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu głębokim	252

Wstęp

Opracowanie niniejsze powstało w odpowiedzi na zapotrzebowanie studentów pedagogiki specjalnej. Dotychczas brak podręcznika tego przedmiotu, co jest przyczyną trudności w ukierunkowaniu samodzielnej pracy studiujących. Zdaję sobie sprawę, że ten skrypt może stanowić tylko częściową pomoc w tym zakresie, gdyż podstawowe źródła informacji to oryginalne prace i systematyczna wiedza podawana na wykładach.

Książka obejmuje trzy grupy zagadnień: w części pierwszej znalazły się wstępne wiadomości dotyczące oligofrenopedagogiki jako nauki. Na temat etiologii upośledzenia umysłowego istnieje dość obszerna specjalistyczna literatura naukowa. Moje zadanie polegało nie na tym, aby podać skróconą wiedzę w tym zakresie, lecz na pokazaniu wzajemnego związku między stopniem upośledzenia umysłowego a planowaniem postępowania rewalidacyjnego. Druga część książki zawiera ogólne założenie organizacji szkolnictwa specjalnego dla upośledzonych umysłowo w Polsce. Analiza objęła głównie te placówki, które związane są z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w formie zorganizowanej opieki szkolnej i zakładowej.

Odrębnego opracowania wymaga zagadnienie organizacji środowiska rewalidacyjnego w domu rodzinnym dziecka.

Materiał dotyczący opieki nad dzieckiem upośledzonym umysłowo w dwóch wybranych państwach (Francja, Belgia), umieszczono w osta-

tniej części opracowania łącznie z problemem integracji upośledzonych umysłowo ze społeczeństwem. Starano się ukazać sylwetki osób zasłużonych dla rozwoju szkolnictwa specjalnego w tych państwach, głównie na przestrzeni XIX i XX wieku. Tego rodzaju wiadomości ułatwiają wyrobienie zainteresowania przedmiotem oraz umożliwiają syntezę szczegółowych informacji w tym zakresie.

W Polsce następuje postęp w specjalistycznej opiece, kształceniu osób z upośledzeniem umysłowym, autyzmem, porażeniem mózgowym. Stanowią one wyzwanie dla nowych zadań w obszarze teoretycznym i praktycznym oligofrenopedagogiki. Przemianie podlegają postawy społeczeństwa w stosunku do tych osób. Dużą rolę w tym zakresie odgrywają środki masowego przekazu. Kształcenie integracyjne uzyskało parę lat temu status formalnoprawny. Dlatego na zakończenie niniejszego opracowania zamieszczono wybrane przepisy regulujące działalność placówek specjalnych dla upośledzonych umysłowo oraz w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi w publicznych szkołach.

Książka nie wyczerpuje w całości omawianych zagadnień. Dla dokładniejszego zapoznania się z nimi jest pożądane zaznajomienie się z pozycjami bibliograficznymi zamieszczonymi na końcu poszczególnych rozdziałów i zagadnieniami do przeanalizowania i kontroli.